

जिल्हा ग्राहक तक्रार निवारण आयोगामध्ये
स्थानिक उमेदवारांना त्यांच्या स्वतःच्या
जिल्ह्यात अध्यक्ष/सदस्य म्हणून नियुक्ती न
देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

अन्न नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : ग्रासंअ-०५२५/प्र.क्र.६६/ग्रा.सं.४

हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,

मंत्रालय (विस्तार), मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक: २२ सप्टेंबर, २०२५.

प्रस्तावना :-

ग्राहक संरक्षण अधिनियम, २०१९ ची मुख्य उद्दिष्टे ग्राहकांच्या हक्कांचे संरक्षण करणे, अनुचित व्यापार पद्धतींपासून ग्राहकांचे संरक्षण करणे तसेच त्यांच्या तक्रारींचे निवारण करण्यासाठी एक प्रभावी यंत्रणा निर्माण करणे ही आहेत. उक्त उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी ग्राहक संरक्षण अधिनियम, २०१९ अंतर्गत ग्राहक तक्रार निवारण आयोग या अर्ध-न्यायिक जबाबदारी असलेल्या वैधानिक संस्थेची स्थापना करण्यात आली आहे. अधिनियमाचा उद्देश विचारात घेता, ग्राहक तक्रार निवारण आयोगाचे कामकाज निःपक्षपातीपणे व पारदर्शकपणे होणे आवश्यक आहे. मात्र, जिल्हा ग्राहक तक्रार निवारण आयोगाचे अध्यक्ष किंवा सदस्य म्हणून नेमणूक होण्यापूर्वी त्यांचेपैकी बहुतांश अध्यक्ष/सदस्य यांनी त्यांच्या मूळ जिल्ह्यामध्ये वकीली व्यवसाय केलेला असतो किंवा ते स्थानिक वकील संघटनेचे सदस्य असतात. त्यामुळे ते अनेक स्थानिक लोकांशी जोडले गेलेले असतात. अशा स्थानिक उमेदवारांची त्याच जिल्ह्यात ग्राहक तक्रार निवारण आयोगाचे अध्यक्ष/सदस्य म्हणून नियुक्ती केल्यास ते बाहेरच्या व्यक्ती किंवा गटांकडून प्रभावित होण्याची, त्यांना नातेवाईक, मित्र किंवा अन्य संबंधितांच्या दबाव, तसेच, राजकीय हस्तक्षेपाला सामोरे जावे लागण्याची शक्यता असते. त्यामुळे न्यायदानामध्ये पक्षपात होऊन ग्राहकांवर अन्याय होण्याची शक्यता नाकारता येत नाही. तसेच, अशा तक्रारीही प्राप्त होत असतात. सद्यःस्थितीत मुळ जिल्ह्यात कार्यरत असलेल्या बऱ्याच अध्यक्ष/सदस्य यांच्या कामकाजाबाबत शासनाकडे तक्रारी प्राप्त होत असल्याने ग्राहकांचे हित जोपासण्यासाठी, ग्राहक आयोगातील न्यायदानाचे काम निःपक्षपातीपणे आणि पारदर्शकपणे पार पाडले जावे यासाठी ग्राहक आयोगातील अध्यक्ष/सदस्य यांना ते ज्या मुळ जिल्ह्याचे रहिवाशी आहेत किंवा त्यांनी नियुक्तीपूर्वी ज्या ठिकाणी वकीली व्यवसाय केलेला आहे त्या जिल्ह्यामध्ये नियुक्ती न देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

ग्राहक संरक्षण अधिनियम, २०१९ मधील कलम १०२ (१) मधील तरतुदीन्वये राज्य शासनास नियम तयार करण्याचे अधिकार प्रदान केलेले आहेत. सदर नियमातील कलम १०२ (२) (१) मधील तरतूद विचारात घेऊन राज्यातील सर्व जिल्हा ग्राहक तक्रार निवारण आयोगाचे न्यायदानाचे काम निःपक्षपातीपणे आणि पारदर्शकपणे पार पाडले जावे याकरिता खालीलप्रमाणे निर्णय घेण्यात येत आहे.

- अ) जिल्हा ग्राहक तक्रार निवारण आयोगामध्ये त्याच जिल्ह्याचा मूळ रहिवाशी असलेल्या उमेदवाराची त्या जिल्ह्यातील जिल्हा ग्राहक तक्रार निवारण आयोगामध्ये अध्यक्ष/सदस्य म्हणून नेमणूक किंवा बदली करता येणार नाही.
- ब) जिल्हा ग्राहक तक्रार निवारण आयोगामध्ये नेमणूक होण्यापुर्वी संबंधित उमेदवाने ज्या जिल्ह्यामध्ये वकीलीचा व्यवसाय केलेला आहे त्या जिल्ह्यात संबंधित उमेदवाराची त्या जिल्ह्यातील जिल्हा ग्राहक तक्रार निवारण आयोगाचे अध्यक्ष/सदस्य म्हणून नेमणूक किंवा बदली करता येणार नाही.

२. उक्त तरतुदी महाराष्ट्र ग्राहक संरक्षण (ग्राहक तक्रार निवारण आयोग) नियम, २०२२ मध्ये समाविष्ट करण्याची कार्यवाही यथावकाश करण्यात येईल.

३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक क्र. २०२५०९२२१५०४५९७००६ असा आहे. सदर शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(राजश्री रा. सारंग)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. मंत्री, अ.ना.पु.व ग्रा.सं. यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२. मा. राज्यमंत्री, अ.ना. पु. व ग्रा.सं. यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा. अध्यक्ष, राज्य ग्राहक तक्रार निवारण आयोग, महाराष्ट्र, मुंबई.
४. अपर मुख्य सचिव, अ.ना.पु.व ग्रा.सं.वि. यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
५. सर्व सह/उप सचिव, अ.ना.पु.व ग्रा.सं.वि. यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
६. सर्व अवर सचिव / कक्ष अधिकारी, अ.ना.पु.व ग्रा.सं. विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
७. प्रबंधक (विधि), राज्य ग्राहक तक्रार निवारण आयोग, महाराष्ट्र, मुंबई.
८. प्रबंधक (विधि), राज्य ग्राहक तक्रार निवारण आयोग, परिक्रमा खंडपीठ छत्रपती संभाजीनगर/नागपूर.
९. प्रबंधक (प्रशासन), राज्य ग्राहक तक्रार निवारण आयोग, महाराष्ट्र, मुंबई.
१०. प्रबंधक, सर्व जिल्हा ग्राहक तक्रार निवारण आयोग.
११. निवडनस्ती, ग्रा.सं.४.